

1721

Kettőszáz hetvenöt éve, 1721-ben alapították Szegeden az első piarista iskolát: erre emlékezik meg a hét végén Szeged városa. Természetesen ma már nem az akkori állapotok számítanak, sokkal inkább az, hogy a piarista iskola története összefonódott a város történetével. Egyszóval a rend iskolája városi iskola lett, nem is akármilyen. Elég csak végigtekinteni a piarista öregdiákok alábbi rövid felsorolásán, rögtön láthatjuk, hogy a világi képzéshez kiválóan alkalmazkodó, rendkívül igényes oktatás volt a hajdani piaristáké.

Az az idő, amikor a szegedi piaristák messze földön híres gimnáziuma Szeged első iskolája volt, nyilván már messze jár. Am, hogy a mai gimnázium nem éri (érheti) el az egykori alma mater színvonalát, illetve nem maradhatott fenn a jogfolytonosság színvonalbeli folytonossága, arról legkevésbé a piaristák tehetnek. Viszont megisméltélhető a történelem. A Szegeden megtelepedés néhány éve után ugyanis a XVIII. században a város építettett új épületet az iskolájuknak. Most ugyan nem a város épít, de a jövő szempontjából rendkívül nagy segítséget jelentett, hogy az önkormányzat közgyűlése telket adományozott a piaristák ingatlankártyájából építendő új gimnáziumi épület-együttesé számára. Vagyis a rend iskolája ismét a város érdekeit is szolgálhatja, és a város ismét segíthet a rendnek ebben.

Ami persze 1996-ban sokkal bonyolultabb, mint 1721-ben volt.

P. J.

● 275 éves a szegedi kegyes iskola

Piaristák évszázadai

Idő kell hozzá, míg az 1991-ben alakult piarista gimnázium eléri nagy elődje szintjét. (Fotó: Gyenes Kálmán)

275 évvel ezelőtt telepedtek le és nyitották meg népiskolájukat Szegeden a piaristák, ami akkor a török hódoltság alól felszabadult ország résznek valóságos áldás volt. A tanító rend iskolalapítási évfordulójáról a hét végén Szeged városa is megemlékezik.

„Rómában már véglegesen rátaláltam arra, hogyan kell Istent szolgálnom: azzal, hogy a legkisebbekkel jót teszek. Ezt nem hagyom abba semmiért a világon” – e szavak az aragóniai születésű Kalazanci Szent Józseftől származnak, aki a XVI. század végén Itáliában létrehozta az első Scholae Piaeket, azaz Kegyes Iskolákat. Ezek voltak Európa első hétköznapi iskolái, melyeknek tudorai 1617-ben kongregációvá, majd 1621-ben XV. Gergely pápa jóváhagyásával szerzetesrenddé alakultak. A rend neve: Istenanyáról nevezett Szegény Szerzetespapok Kegyes Iskoláinak Rendje lett, de a latin piaristák (kegyesek) szó után csak így nevezték őket: piaristák.

A rend híre hamar nőtt, és nőtt a népszerűsége is, hiszen például mielőtt Firenzében iskolát nyitottak volna, ápolták a pestisjárvány betegeit, valamint a már vak tudóst, Galileo Galileit is. A rend főnöke, Kalazancius erre vonatkozóan külön utasítást is adott a firenzei házfőnököknek, mondván, hogy „... ha Galilei úr azt kéri, hogy Kelemen atya néha éjszaka is mellette maradjon, engedje meg neki. Adja a jó Isten, hogy minél többet tanulhasson tőle!”.

A történelmi magyar területen már 1642-ben megjelentek a piaristák. Mégpedig a szepességi Podolinban, ahonnan szerte Felvidéken iskolákat nyitottak, s mire a délebbi magyar területek felszabadultak a török hódoltság alól, valóságos áldásként jött a népiskolák nyitása. Veszprém (1711), Vác (1714), Kecskemét (1714), Pest (1717) és Debrecen (1719) után 1720-ban Szegeden is megtelepedtek. Egy évre rá, a rend alapítását követő századik évben, városunkban megnyílt az első kegyes iskola. Ekkor a pia-

risták az országgyűlés döntése alapján már magyar rendnek számítottak, vagyis 12 rendházzal és 82 szerzetessel független magyar rendtartomány is alakult.

A megtelepedés kori szegedi iskola Megyer József piarista történetíró szerint mindössze két helyiség volt, „bódészerűen összetakolt épület”, mely korábban a pestises betegek lazaretumául szolgált, az atyák Szent Demeter templom melletti lakhelye pedig inkább volt „roskadózó hajlék”, mint rendház. Szegedi népszerűségüket mutatja azonban, hogy nemsokára, amikor a szomszédos katonakórházból még két szobát kaptak az iskolához, már 206 (!) tanulójuk volt a négy helyiségre. 1731-ben már a város épített nekik iskolaépületet, később ismét. Ekkor, az 1790-es években már 450 diákot tanítottak és a piarista iskola már főiskolának, vagyis líceumnak számított, ami azért jelentős, mert a Délvidéken ez volt az egyetlen ilyen jellegű intézmény. A líceumban magyarul tanították a bölcséletet, és ha a diák el-

vezte azt, a pesti egyetem bölcsészkarán doktorátust szerezhetett.

Megyer József idézi a piaristák életéből azt is, hogy az atyák „a kellemest is szeretették” és „emberi életre nevelték növendékeiket is”. Vagyis gyermekszínházat nyitottak, a várostól kertek kérésre a maguk és az ifjúság használatára, s ebbe a városon kívüli gyümölcsösbe és játéktérre a magisztrátus engedélyével „majorházat, egy nyári és egy téli mulató házat” építettek, ide vezették ki az ifjúságot, s ők maguk is szívesen kimentek szabad idejükben.

A tudós papok másfél évszázad alatt teljesen beépültek Szeged életébe. Amikor a Tisza 1879-ben elöntötte a várost és az iskola épülete is odaveszett, már 850 diák tanult náluk. Amikor pedig a rend számára felépült a mai Aradi vértanúk terén álló palota (ma a JATE épülete), elkezdődött a Piarista Gimnázium „újkori” aranykora, melynek 1949-ben az iskola megszüntetésével lett vége.

Panek József

Ünnepi program

● Munkatársunktól
A szegedi piarista iskola fennállásának 275. évfordulóját ünnepli a hét végén Szeged városa, a Piarista Rend Magyarországi Tartomány főnöksége és a Szegedi Piarista Rendház és Gimnázium.

Kiállítás

Május 31-én, pénteken 15.30 órakor a Fekete Házban nyílik meg „A piaristák Szegeden” címmel az a kiállítás, mely városhoz kötődő régi rendi emlékeket mutatja be. A június 24-ig látható tárlatot Jelenits István ny. tartományfőnök nyitja meg, s ebből az alkalomból mutatják be a nagyközönségnek a város által adományozott újraközi telekre építendő új piarista gimnázium terveit és makettjeit.

Szentmise

Június 1-én, szombaton ünnepi szentmisét tartanak a szegedi fogadalmi templomban, melyet dr. Paskai László bíboros, primás, esztergomi érsek mutat majd be. A mise délelőtt 9 órakor kezdődik.

Diszelőadás

A szegedi piarista iskola 275-ik évfordulója alkalmából június 1-én, szombat délelőtt 11 órakor diszelőadás kezdődik a Szegedi Nemzeti Színházban. Erkel Ferenc Ünnepi nyitánya után dr. Szalay István polgármester mond köszöntőt, amit ünnepi beszéd követ dr. Zlinszky János alkotmánybíró, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jogi Karának dékánja részéről. Ünnepi megemlékezést tart Péter László irodalomtörténész, egyetemi tanár, a város díszpolgára.

Az ünnepség programjában részlet szerepel Dugonics András: Etelka Karjelben című szomorújátkából, részlet Sík Sándor: Szent István című drámájából, valamint ária és duett Erkel: Báthory Mária című operájából. Közreműködnek a Szegedi Nemzeti Színház művészei és a Szegedi Szimfonikus Zenekar, Acél Ervin vezényletével. Az előadást szerkesztette és rendezte: Sándor János.

Piaristák a világban

● Munkatársunktól

A világon összesen 30 piarista provincia működik, 225 rendházzal és 1421, főleg oktató szerzetessel. A piarista iskolákban világszerte nem kevesebb mint 115 526 diák tanul, és ez a szám már 1724-ben, vagyis három évvel a szegedi iskola megalapítása után már 21 000 volt! A legtöbb szerzetes és rendház természetesen a rendala-

pító Kalazanci Szent József szülőhazájában, Spanyolországban van, de a piarista oktatás igen elterjedt Mexikóban, Argentínában, Kolumbiában, és... Magyarországon is, ahol 1990-ben már 5 rendházuk működött.

A rend egyébként 111 közép- és elemi iskolát, 88 óvodát vagy elemi iskolát, 14 szakmunkásképző intézetet és 57 ifjúsági központot vezet.

Híres szegedi tanítványok

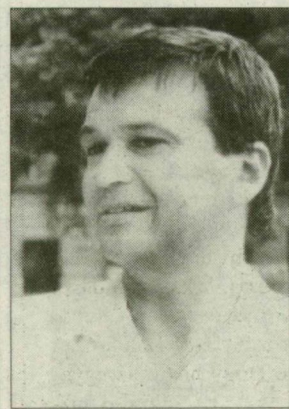
● Munkatársunktól

Mindig magáért beszél egy-egy alma-mater diákjainak névsora. A szegedi piarista gimnázium azonban a magának olyan hihetetlenül nagy tekintéllyel bír, hogy a sikeres tanítványokról összeállított névsor sem akármilyen. Igaz, olyan iskolában, ahol Dugonics András, Horváth Cyrill, Magyar Gábor, Schütz Antal, Sík Sándor, Révai József, Megyer József, Öveges József vagy Lénárd Ödön tanítottak...

Juhász Gyula (1883-1937) az első Nyugat-nemzedék költője, tanár, újságíró; Katona József (1791-1830) drámaíró, a Bánk Bán szerzője, aki Pest és Kecskemét mellett a szegedi iskola növendéke is volt; Kármán Mór (1843-1915) tudós, pedagógiai író; Klapka György (1820-1892) honvédtábornok; Klauzál Gábor (1804-1866) 1848-as ipari és kereskedelmi miniszter; Lázár György (1851-1915) országgyűlési képviselő, szegedi polgármester; Márta Ferenc (szül. 1929) kémikus, 1975-80 között az MTA főtitkára; Ortutay Gyula (1910-1978) néprajztudós; Pallavicini Sándor őrgóf (1855-1933) Sándorfalva megalapítója, ahol saját birtokán letelepítette az 1879-es algyői árvízkárosultak egy részét; Paskai László (szül. 1927) bíboros, primás, Esztergom érseke; Rák Kálmán (szül. 1929) orvos, belgyógyász, egyetemi tanár; Sótér István (1913-1985) író, irodalomtörténész, akadémikus; Straub F. Brunó (1914-1995) biokémikus, az SZBK alapítója, a Németh-kormány alatt az Elnöki Tanács elnöke; Szádeczky-Kardos Samu (szül. 1918) filológus, 1962-88 között tanszékvezető egyetemi tanár a JATE-n; Tábi Tibor (1921-1990) egyetemi nyelvtanár, örökségéből létesült a Sík Sándor Piarista Egyetemi Kollégium.

● Az összeállításunkban szereplő adatokért köszönetet mondunk Sárközi Sándornak, illetve az általa szerkesztett piarista „kisokosnak”.

Mi a véleménye a piarista iskoláról?

Siket Sándor (egyéni vállalkozó): – Az én gyermekeim 2-3 évig egyházi iskolába jártak, de kivettem és állami iskolába íratam be őket. Először azért próbálkoztam, mert szerettem volna, ha lelki többletet kapjanak, később azonban nevesebb, magasabb oktatási színvonalat biztosító iskola mellett döntöttem. Később persze biztos kifizérjük majd magukat az egyházi iskolák is.

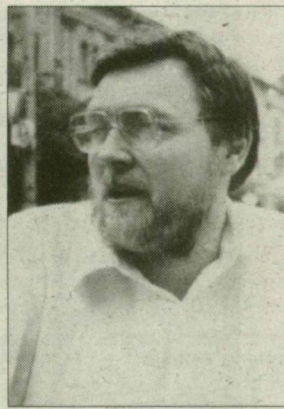
Körmendi Józsefné (kereskedő): – Kicsit „is-is” a véleményem az egyházi iskolákkal kapcsolatban. Nem értek egyet velük, amikor azt látom, hogy erőszakosan próbálják bevezetni őket. Ugyanakkor az egyházi iskolák képesek olyan gondolatok közvetítésére, melyek az államiak nem; s az ott végző fiatalok talán kicsit jobban oda is figyelnek egymásra.

Török Ferencné (szalámigyar dolgozó): – Főleg a kamaszoknak lenne jó. Valamikor az ötvenes években mi is jártunk hittanoktatásra, akkor még szegyeültük. Most már szabad, s nagyon sok kamaszra ráférne ez az iskola. Szerintem a megbízhatóság tekintetében nincs különbség az állami és az egyházi iskolák között, az utóbbiak egyfajta lelki pluszt adnak.

Tóth Mónika (a Mozaik kiadó irodavezetője): – Sajnos keveset tudok a piarista oktatásról, talán annyit, hogy az itt végzettek fegyelmesebbek, s többet tudnak. Az már nem szimpatikus számomra, hogy az egyházi oktatás egyre nagyobb teret hódít, s mind több pénzt visz el. Bár elgondolkodtató, hogy bizonyos dolgokat ők tudnak megoldani a nevelésben.

Makovics István (személyügyi főelőadó): – Az egyházi oktatásnak helye és szerepe van, de hogy megbízhatóbb-e azt nem tudom eldönteni. Az újonnan létrehozott egyházi iskolák akkor lesznek megbízhatóbbak, ha kialakul a minőségi tanári kar. Ehhez azonban időre van szükség. Az állami oktatás is általában ott kiemelkedő szintű, ahol nagymúltú iskoláról van szó.